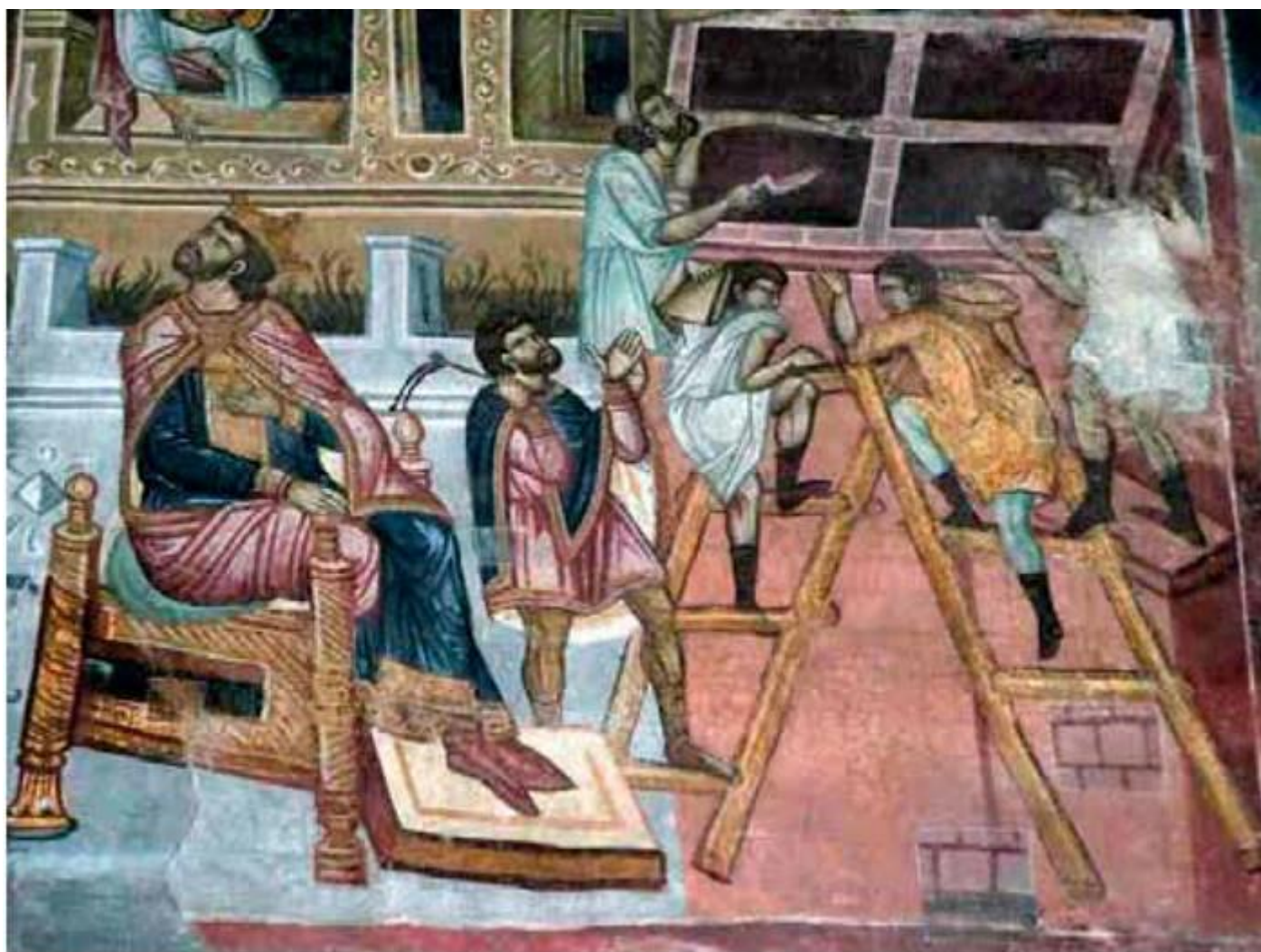


DS Jaco Zuurmond

Zevende zondag van de zomer - “De zondag van de rijke dwaas”

Prediker 2, 1 – 11

Lukas 12, 13 - 21



Gemeente van de Levende,

“Geld maakt niet gelukkig – maar als ik toch ongelukkig zou moeten zijn, dan liever wel met geld” – zo luidt een vermaarde uitspraak van Willem Duys. En ter relativering van alles wat

verder in deze preek gezegd gaat worden wilde ik voor alle zekerheid toch dit citaat als eerste laten klinken, voorafgaand aan alles.

Want we gaan het hebben over onze rijkdom, en wat die met ons doet. Meer, we gaan het hebben over ons streven naar altijd maar meer. Wat in de macro-economie 'groe-economie' heet, en in ons eigen leventje heet het gewoon 'hebzucht'.

Want dat is het woord dat de kern vormt van de gelijkenis – de zgn. 'gelijkenis van de rijke dwaas'. "Hoed je voor iedere vorm van *hebzucht*", zegt Jezus.

En het woord dat daar in het Grieks staat betekent heel letterlijk: "meer willen hebben". Veelhebberij, zo vertaalt Pieter Oussoren in zijn superletterlijke Naardense Bijbel.

De Bijbel is niet tegen bezit. Maar de Bijbel is wel bijzonder kritisch op de manier waarop wij met ons bezit omgaan. Omdat de Bijbel ziet dat bezit, geld, macht, iets met ons doet. Dat woord 'bezit' is zomaar een vorm van zelfbedrog. Niet wij bezitten ons bezit... maar ons bezit bezit ons. Het geld is niet ons bezit, maar het geld bezit ons.

Zou het daarom zijn dat de gelijkenis die we zojuist lazen ook wel de 'meest verwaarloosde gelijkenis' uit het hele Evangelie wordt genoemd. Nogal eens werd in de loop van 20 eeuwen prediking deze gelijkenis overgeslagen. Terwijl nota bene het de enige gelijkenis is waarin God handelend optreedt. Meer nog, In deze door Jezus vertelde gelijkenis neemt Onze Lieve Heer zelf het woord. Een unieke gebeurtenis in het Lukas-evangelie. Alle aandacht waard, zou je zeggen... Maar in de praktijk bladerde de kerk liever toch maar snel een bladzijde verder als men bij deze pagina aankwam.



Hebzucht is goed...(Greed is good) zei Gordon Gekko. De iconische film laat ondertussen zien hoe hebzucht een macht is. (Michael Douglas: *"The movie was fiction, but the problem is real"*) Bezit doet wat met ons... Niet wij bezitten ons bezit, maar ons bezit bezit ons... Niet wij bezitten ons geld, maar ons geld bezit ons...

Afgelopen maandag was het 'Earth Overshoot Day ...'. *Earth Overshoot Day* (EOD) dat is de dag waarop alle aardbewoners samen net zo veel grondstoffen hebben gebruikt als de aarde in één jaar kan opbrengen. Optimaal zou die dag op 31 december moeten vallen. Dan maken we in een jaar precies op wat de aarde zelf weer kan herstellen.

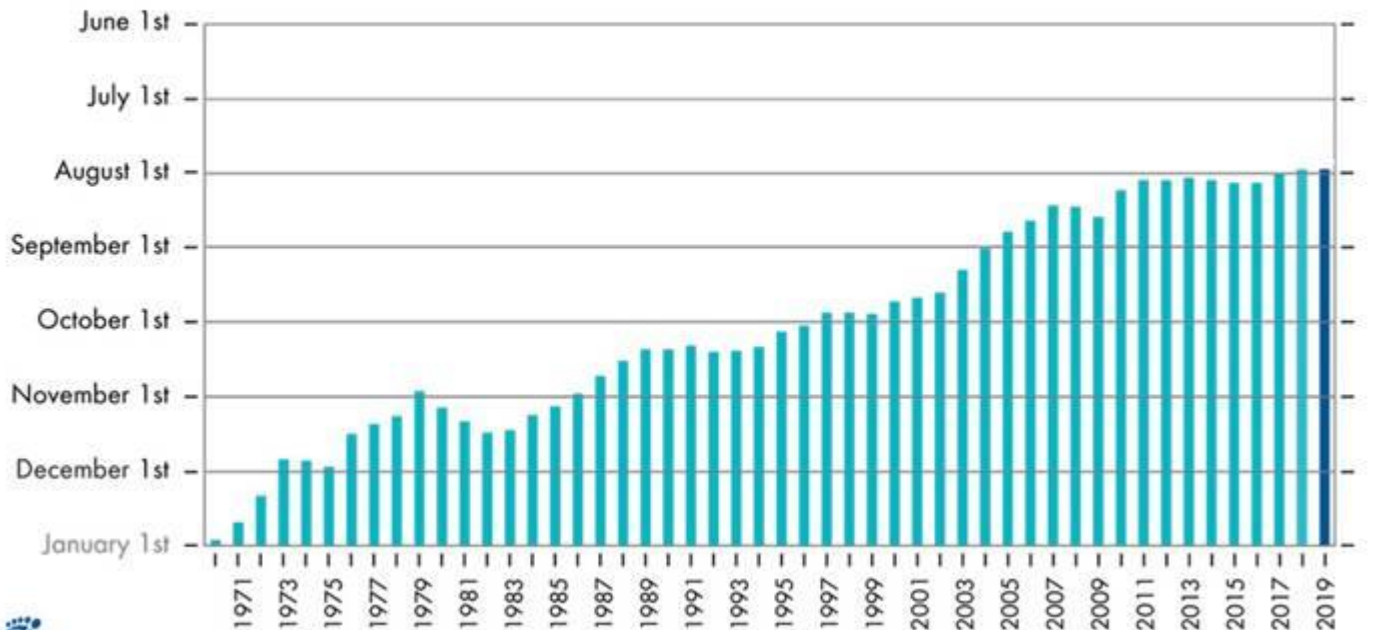
Dit jaar viel de dag echter op 29 juli, afgelopen maandag. Dat betekent dat we de rest van het jaar dus leven op de pof. De rest van het jaar putten we de aarde uit. Leven we op kosten van... onze kinderen en kleinkinderen (en misschien zelfs wel van onze eigen toekomst).



En, om het verhaaltje nog even af te maken... EOD valt elk jaar vroeger. In het begin van de jaren zeventig viel de dag nog rond eind december.



Earth Overshoot Day 1970-2019



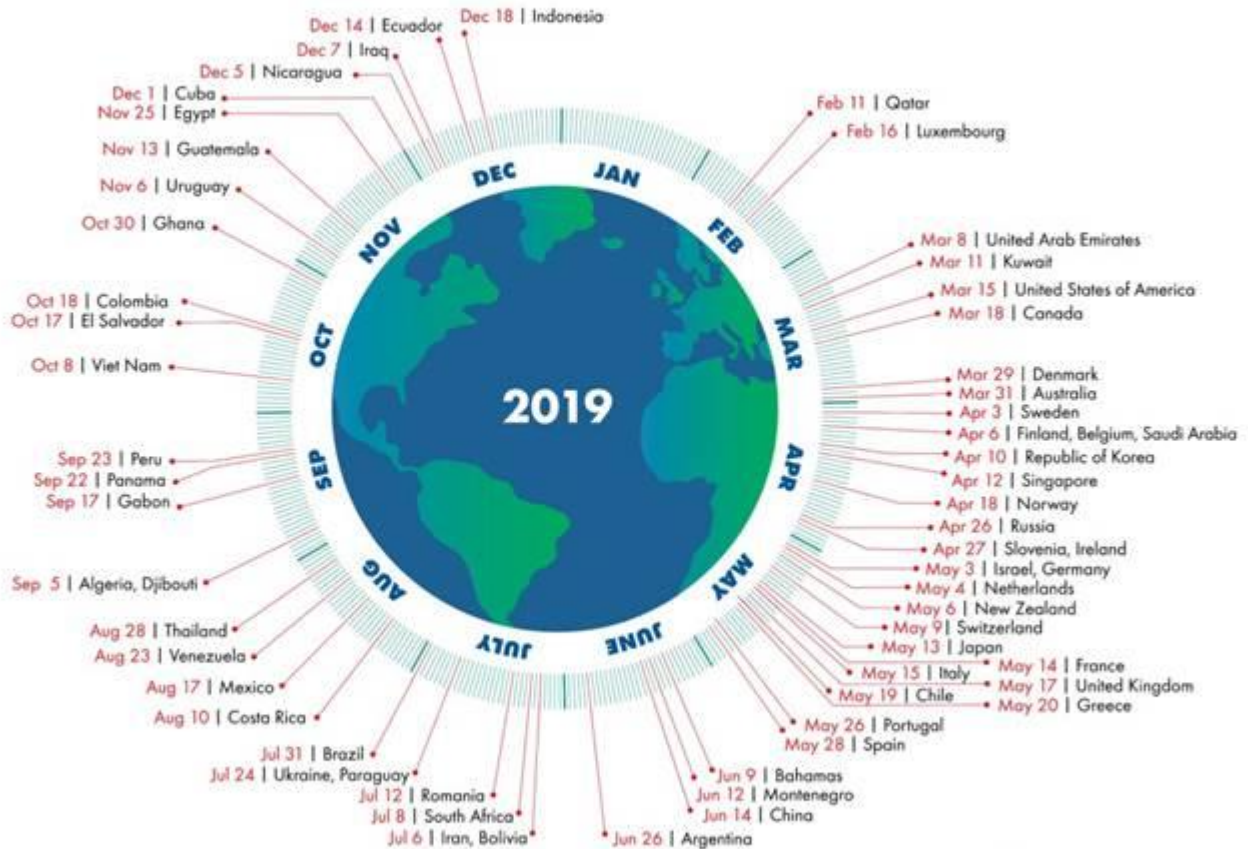
Source: Global Footprint Network National Footprint Accounts 2019



En, oh ja, als wij in NL nu denken dat het natuurlijk vooral de anderen zijn die zo veel verbruiken... Als de hele wereld bevolkt zou zijn door alleen maar Nederlanders (de ideale wereld)... dan zou EOD vallen op... 4 mei. Nóg eerder dus.

Country Overshoot Days 2019

When would Earth Overshoot Day land if the world's population lived like...



Source: Global Footprint Network National Footprint Accounts 2019



Global Footprint Network
Advancing the Science of Sustainability

Uitputting van de aarde... waar we met ons allen bijstaan... wat we met ons allen gewoon laten gebeuren... dat is één van de gevolgen van de hebzucht, van onze 'veelhebberij'... van ons verlangen naar altijd maar meer. *Greed is good*??? Of: "Hoed u voor de hebzucht"?

En als we er zelf nu gelukkiger van zouden worden...

Wat is dat toch dat het zo moeilijk is om gelukkig te zijn met wat we hebben, met wat er is? Niets wil ik ontkennen van het belang – meer van zelfs de schóónheid – van ambitie.. Mensen met een droom, met een ideaal – mensen die ergens voor kunnen gaan, zijn mooie mensen. En ze zijn ongelooflijk belangrijk voor de samenleving als geheel.

Maar tegelijk kennen we allemaal wel die man of vrouw die niet beter wist of het leven lag *altijd weer* voorbij de horizon. Zo was je opgevoed. Zo leefde je. Steeds verder. Steeds meer. Had je nét dat mooie huis gekocht, begon je al weer te denken over het volgende huis – of in ieder geval over de verbouwing. Om over je auto maar niet te spreken. Had je net die nieuwe baan, werd gelijk de vraag levensgroot wat je volgende carrièrestap zou kunnen zijn...

En zo schoof het leven steeds weer op. Het ware leven... was... is... steeds waar jij niet bent.

En ik zou willen dat het een karikatuur was die ik hier beschreef. Maar we weten allemaal beter. Ook... te vaak... waar het ons zelf betreft... en het gras bij onze burens.

Vele jaren geleden werd er in Nederland nagedacht over de zgn. 'economie van het genoeg'. De VU-econoom Bob Goudzwaard was één van de trekkers van dit debat, waaraan ook de kerken intensief meededen.

Onze huidige economie is gebaseerd op groei. Zonder 'groei' loopt de boel helemaal vast. Recessie, crisis zijn het gevolg. Terwijl in een economie die groeit de problemen zich veeleer vanzelf oplossen. Je schuld bijvoorbeeld... wordt per jaar vanzelf kleiner (relatief – maar zo gezien is een groei-economie wel een soort continu sabbatsjaar – schulden die na verloop van tijd automatisch worden kwijtgescholden).

Maar goed – groei werkt dus wel. En zonder groei... werkt het niet. Ofwel, we kunnen hier wel lekker kritisch preken over hebzucht en veelhebberij, en we kunnen samen wel intellectueel somberen over EOD en 'leven op kosten van onze kleinkinderen'... Maar kan het überhaupt anders????

Het aardige is dat Goudzwaard c.s. komen met concrete aanbevelingen volgens welke de economie – die grote economie – toch anders kan worden ingericht. Zodat 'groei' niet langer een levensvoorwaarde is.

Op het gevaar af dat dit nog meer een klein college economie gaat worden heb ik het boekje er toch nog eens bijgepakt, en citeer ik toch even een paar voorbeelden:

- Richt je in je ambitie (beleid, investeringen) op de noden van de mensen. En niet op de verlangens.
- Neem in je economische berekening de kosten voor natuur en milieu mee.
- Bezit is altijd vooral van ons allemaal. En daar moet dus democratische controle over zijn.
- Heel concreet: Geen jaarlijkse loonsverhogingen meer – maar in plaats daarvan het overgebleven geld storten in fondsen tegen armoede, voor ontwikkeling van duurzame technieken.

Dat soort voorstellen. En met de gelijkenis van de rijke dwaas op ons netvlies is het goed om deze andere manier van denken toch weer even voor ogen te halen.

De collegaeconomen vonden het trouwens niks.. Goudzwaard werd afgeschreven als dromer en als utopist.

Dat was dus in 1976. *Earth Overshoot Day* viel toen nog eind november... Wie is hier eigenlijk de dromer – zo vraagt de gelijkenis van vandaag? En wie is de realist? En wie de dwaas?

Waar de hebzucht regeert... lopen we altijd achter het ware leven aan. Het ware leven is nooit in het hier-en-nu, maar ligt altijd in het meer, meer, meer. Met alle gevolgen van dien. Zo werkt onze economie in het groot... en maar al te vaak wordt ook ons kleine leventje door

die grote krachten en motieven bepaald. We doen allemaal mee, meer dan ons lief is. Het zuigt ons allemaal mee, meer dan ons lief is.

En kon je in 1976 nog nadenken over alternatieven – anno 2019 weten we eens te meer hoe moeilijk dat is. De wereld is één grote markt, en de markt is alles-bepalend. Je kan je er niet aan onttrekken. Het is al nauwelijks te achterhalen wat de werkelijke prijs is van mijn eigen 'bezit'... in welk gevaarlijk kledingatelier mijn jeans zijn genaaid, of in welke levensgevaarlijke mijn het kobalt van de accu in mijn mobiele telefoon is gedolven. ("De levensduur van mijn mobiel stijgt, die van het Congolees kind daalt"). Waar is de uitgang? Die is er niet.

Echt niet? De onder jongeren zeer populaire hedendaagse filosoof Alain Badiou is precies met dit soort vragen bezig. Waar hij spreekt zitten zalen vol met nieuwe generaties.

Allemaal jonge mensen die op zoek zijn naar ander, naar beter leven.. Naar, wat Badiou noemt, *'het ware leven'*. Of in de woorden van de gelijkenis van vandaag: Ze zoeken naar andere rijkdom, *naar rijkdom bij God*.

Met Badiou zijn de jongeren zich de macht van de markt zeer bewust. Hoe de markt alles opslokt. Zelfs bio is een markt geworden. Zelfs veganisme... wordt een markt. Rap was ooit de muziek van het verzet, subversief. Anno nu is het het toppunt van commercie. Hoe kan je je ooit onttrekken aan de economische wetten van concurrentie, optimalisatie en alles-definiëren-in-termen-van-geld? Aarzelend zoekt Badiou naar kieren in dit systeem. Laat ik hem gewoon citeren...

„In wat ik *het ware leven* noem zoek je de weg, de juiste weg, en ik stel voor dat dat een weg is die de wereld verandert. De leefregel zou moeten zijn: verander de regels. Creëer andere mogelijkheden, tart de regels die er zijn. Niet de regels simpel afwijzen, of ermee leven, maar nieuwe regels uitvinden.”

„Het is een kwestie van intensiteit. Ik denk dat geluk, het ware leven, betekent dat je kunt ontsnappen aan de wereld van de markt, door je geconcentreerd te richten op het punt tussen mogelijkheid en onmogelijkheid in. Dat het betekent dat je een sterk, geconcentreerd idee hebt van wat waar is.”

Maar het is balanceren op het scherpst van de snede:

„Als je te onoplettend bent, te relaxed, ben je kwetsbaar voor de dominantie van de wereld zoals die is. Je laat je verblinden door het alledaagse, verstrooiende verkeer van goederen. Maar je wilt daar voorbij zien. Liefde is eigenlijk een goed voorbeeld: wat buitengewoon is aan de liefde is juist een geconcentreerd moment van liefde zelf, niet de liefde die stillertjes opgaat in het dagelijks leven. Maar als je een moment hebt waarin liefde de hele wereld is...!”

...

Laten we daar vandaag maar 'amen' op zeggen.